

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ УНІВЕРСИТЕТУ

**Ткаченко І. С., голов. бібліотекар,
Щетініна Е. М., зав. інформ.-бібліогр. відділу**

**Наукова бібліотека Харківського національного технічного університету сільського
господарства ім. П. Василенка**

На сучасному етапі особливого значення для Наукової бібліотеки Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка (НБ ХНТУСГ) набуває питання пошуку нових можливостей для більш дієвого уявлення цінності своїх послуг, демонстрації свого внеску у вирішення завдань, що стоять перед університетом. Одне із стратегічних завдань – підвищення позицій університету в міжнародних рейтингах (Web of Science, SCOPUS та ін.) за допомогою інтеграції наукових і освітніх ресурсів ХНТУСГ в міжнародний науково-інформаційний комунікативний простір та поліпшення якості інформаційної присутності в інтернет-просторі. Значна роль в реалізації цього завдання належить бібліотеці, найважливіша функція якої – забезпечення оперативного доступу до всіх видів інформації для інтенсифікації та підвищення якості наукового і освітнього процесів.

Багатьох вчених університету цікавлять питання, пов'язані з цитованістю їх наукових публікацій світовими наукометричними базами даних і розміщенням своїх наукових статей у виданнях, що входять в ці бази.

Наукометрія – це сукупність кількісних методів вивчення розвитку науки як інформаційного процесу. Мета наукометричних досліджень – дати об'єктивну картину розвитку наукового напрямку, оцінити його актуальність, потенційні можливості, закони формування інформаційних потоків і поширення наукових ідей [9].

Наукометричні бази – це бібліографічні, реферативні або повнотекстові бази, які містять записи на статті, монографії, звіти, патенти, і систему посилань на використані в процесі їх підготовки джерела. Головним завданням наукометричної бази є відстеження запитуваності документів (цитованості), що входять в базу, а так само потенціалу вченого, який створив ці роботи [9].

Нині найбільш авторитетними наукометричними базами є бази Web of Science і SCOPUS. Це агрегативні системи, які обробляють величезний масив вхідної наукової документації та ведуть історію її взаємодії. Однак слід враховувати, що це авторитетні бази, так би мовити, «вища планка», і потрапити до них не так вже й просто.

Чудовою альтернативою сьогодні для науковців України є наукометрична база – Гугл Академія (Google Scholar). Це надбудова над звичайним індексом Гугл, яка індексує виключно наукові ресурси, насамперед, статті та доповіді. Ця система має базові інструменти для наукометричного аналізу, тому вважається однією з трьох універсальних наукометричних баз даних: Web of Science, Scopus, Google Scholar.

Гугл Академія надає вченим можливість створювати власні акаунти і закріплювати за ними переліки своїх робіт. Таким чином, самі автори та видавництва формують альтернативну реферативно-бібліографічну систему з підтримкою інструментів цитування.

Виконуючи Постанову Президії національної академії аграрних наук України «Про організацію запровадження бібліометричних профілів вчених-аграріїв, наукових установ та періодичних видань НААН в системі «Бібліометрика української науки», та за ініціативою ректорату співробітниками університету були створені авторські профілі науковців (на даний

час 257), профілі кафедр та університету, які базуються на мережевій наукометричній платформі Google Scholar, проводиться реєстрація бібліометричних профілів вчених-співробітників ХНТУСГ.

Для сучасного вченого важливим компонентом наукової діяльності є досягнення високого індексу цитування. На університетську бібліотеку покладається важливе завдання – поширення результатів науково-дослідної діяльності вчених вузів.

В межах реалізації завдання підвищення індексу популярності авторів ХНТУСГ і праць їх інтелектуальної діяльності, у 2014 році Наукова бібліотека приєдналася до національного проекту «Наукова періодика України» НБУ ім. В. І. Вернадського та проекту «Open Journal Systems» (OJS) – відкрите рішення для створення наукових журналів он-лайн. Метою проектів є формування загальнодержавної видавничої інфраструктури та подальшого багатоаспектного використання наукових видань України, єдиного реєстру авторів-суб'єктів системи вітчизняних наукових комунікацій, створення технологічних передумов для розгортання повномасштабної загальнодержавної системи наукометричного моніторингу.

Завдяки платформі OJS, на якій створено проект, стає можливим: створення сайту наукових фахових видань, настройка їх шаблонів, визначення вигляду сторінок інформаційних ресурсів, технічна підтримка і консультація користувачів, підтримка збереження інформації та доступу до неї, відкритий доступ до всіх публікацій тощо.

На основі платформи OJS Наукова бібліотека ХНТУСГ проводить наповнення індивідуальних сторінок наукових фахових видань ХНТУСГ: «Інженерія природокористування», «Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів», «Енергетика та комп'ютерно-інтегровані технології в АПК», «Актуальні проблеми інноваційної економіки» та Вісник ХНТУСГ.

На даний час на платформі розміщено :

- «Інженерія природокористування» – 7 архівів (142 повних тексти)
[<http://journals.uran.ua/index.php/2311-1828/issue/archive>]
- «Енергетика та комп'ютерно-інтегровані технології в АПК» - 5 архівів (114 повних текстів)
[<http://journals.uran.ua/index.php/2311-0767/issue/archive>]
- «Актуальні проблеми інноваційної економіки» – 6 архівів (72 повних тексти)
[<http://journals.uran.ua/index.php/2524-0455/issue/archive>]
- «Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортних комплексів» – 8 архівів (238 повних текстів)
[<http://journals.uran.ua/index.php/2311-441X/issue/archive>]
- «Вісники ХНТУСГ» – 17 архівів (593 повних тексти)
[<http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/issue/archive>].

Загалом виставлено 1159 повних текстів.

Також Наукова бібліотека приймає участь у двох діючих проектах:

Перший проект з 2010 року НБУ ім. В. І. Вернадського «Наукова періодика України», де містяться повні тексти наукових видань. Другим проектом є реферативна база даних «Україніка наукова» для представлення на веб-сайті НБУ ім. Вернадського та підготовки випуску галузевої серії Українського реферативного журналу «Джерело», Серія 2 «Техніка. Промисловість. Сільське господарство».

Наступним кроком щодо популяризації праць вчених є створення електронного архіву (репозиторію) Open Archive KhNTUA, DiSpace, який призначений для зберігання, накопичення та забезпечення довготривалого і надійного відкритого доступу до документів або об'єктів зберігання наукового, освітнього та методичного призначення, створених представниками будь-якого структурного підрозділу ХНТУСГ, магістрами та студентами, а також надає до них постійний безкоштовний повнотекстовий доступ через Інтернет. Репозиторій є частиною загального електронного інформаційного ресурсу НБ ХНТУСГ.

В процесі роботи зі створення та організації репозиторія вивчено досвід бібліотек України по створенню подібних архівів, визначено цілі і завдання архіву; обрано програмне забезпечення; створено структури сховища (ієрархію колекцій); визначено формат представлення публікацій; розроблено регламентуючу документацію.

У подальшому необхідним також є отримання ISSN номеру для наукового репозиторію як відкритого електронного видання.

Для забезпечення ефективної роботи розпочато стартове наповнення репозиторію, яким займаються співробітники відділу автоматизації бібліотеки. Це фахові наукові видання університету, матеріали конференцій, публікації співробітників бібліотеки, бібліографічні покажчики.

Для забезпечення контролю за роботою репозиторію *Open Archive KhNTUA* планується здійснювати підключення системи статистики та аналізу робочих журналів, що дозволить збирати досить докладну інформацію про роботу репозиторію.

Безперечно, публікації, поміщені в інституційний репозиторій, стануть більш відомими науковому співтовариству, ніж опубліковані виключно в одному виданні. Практичне значення електронного репозиторію ХНТУСГ полягає не тільки у вирішенні проблеми збереження в електронному вигляді результатів наукової діяльності. Він відкриває можливість інтеграції поточних наукових публікацій наших вчених у світове електронне інформаційне середовище і надає можливість вільного доступу до них світової наукової громадськості, що позитивно відіб'ється на популярності та цитованості наукових праць вчених ХНТУСГ ім. П. Василенка.

Таким чином, надання відкритого доступу до статей та наукових розробок вчених університету сприяє ознайомленню з ними більш широкої аудиторії і, отже, веде до підвищення індексу цитованості та особистого рейтингу вченого.

Ще одним напрямом популяризації праць вчених є створення в НБ вторинних ресурсів. Це БД «Праці співробітників ХНТУСГ», яка містить бібліографічний опис всіх опублікованих робіт наших викладачів і співробітників за весь період існування вчн незалежно від того, чи є наявними ці роботи у фондах бібліотеки. Формування БД відбувається шляхом відстеження публікацій в фахових виданнях, матеріалах конференцій, роботи зі звітами науково-педагогічних працівників про наукову діяльність.

До БД «Праці співробітників ХНТУСГ» включають монографії, статті, довідники. База містить навчальні та навчально-методичні видання, також містить певну кількість повних текстів праць, що розміщені в електронному каталозі і доступні через авторизацію. Всього 16650 записів.

БД «Праці співробітників ХНТУСГ» використовується при створенні бібліографічних і біобібліографічних покажчиків (<http://books.khntusg.com.ua/?q=node/80>) серії «Науковці нашого університету» (<http://books.khntusg.com.ua/?q=node/1162>), «Тематичні покажчики» (<http://books.khntusg.com.ua/?q=node/83>), «Покажчики друкованих праць співробітників ХНТУСГ» (<http://books.khntusg.com.ua/?q=node/84>). Всього в бібліотеці створено 11 бібліографічних покажчиків, 14 біобібліографічних покажчика та тематичні списки літератури.

Необхідно відзначити, що введення в обіг документів шляхом розміщення їх в електронному середовищі і надання до них відкритого доступу, сприяє не тільки оптимізації обміну науковою інформацією між вченими, а й активізації діяльності бібліотеки.

На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій бібліотекам необхідно об'єднати свої зусилля по просуванню відкритих інформаційних платформ, створення вторинних ресурсів, розрахованих на використання масивів галузевої повнотекстової інформації, що сприятиме створенню якісно нового інформаційного середовища як університету так і суспільства.

Список використаної літератури

1. Захарова Г. М. Открытый доступ в действии: репозиторий вуза / Г. М. Захарова, И. С. Солдатенко // Научные и технические библиотеки. – 2010. – № 5. – С. 50-59.
2. Про затвердження Порядку передавання електронних копій періодичних друкованих наукових фахових видань на зберігання до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : наказ ВАК України та НАН України від 07 липня 2008 року № 436/311. URL:http://www.nbu.gov.ua/law/08_elkop.html (дата звернення 20.06.2017)
3. Симоненко Т. Проект «відкритого доступу» – портал «Наукова періодика України» / Т. Симоненко // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 1. – С. 3-6.
4. Слипецький Д. Створення електронного репозитарію Інституту біології південних морів НАН України на основі вільно-подширюваного програмного забезпечення / Д. Слипецький, В. Горбунов, О. Сергеева // Бібліотечний вісник. – 2008. – № 3. – С. 16-21.
5. Солов'яненко Д. В. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі. Ч І. Академічна бібліотека як видавець / Д. В. Солов'яненко // Бібліотечний вісник. – 2010. – № 4 – С. 3-14.
6. Edgar B. D. A Survey of Scholarly Journals Using Open Journal Systems / Brian D. Edgar, John Willinsky // Scholarly and Research Communication. – 2010. – Vol. 1, № 2. – P. 1-22.
7. Kopak R., An interactive reading environment for online scholarly journals: The Open Journal Systems Reading Tools / Rick Kopak, Chia-Ning Chiang // OCLC Systems & Services. – 2009. – Vol. 25, Is2. – P. 114-124.
8. Состояние и перспективы развития научной периодики Украины : семинар-практикум 12 октября 2012, НТБ им. Г. И. Денисенко НТУУ «КПИ». URL:http://entc.com.ua/?p=40&view=view_conf (дата обращения 26.06.2017)
9. Научная деятельность как предмет наукометрического анализа. URL:<http://megaobuchalka.ru/9/10532.html> (дата обращения 26.12.2017).

Анотація: У статті розглядаються питання інформаційної підтримки наукової діяльності викладачів університету, наукометричні бази даних, такі як Web of Science, SCOPUS, Google Scholar та ін. Також йде мова про приєднання нашого університету до національних проектів «Наукова періодика України» та «Український індекс наукового цитування» на базі OJS. Наукова бібліотека ХНТУСГ створила електронний архів, який дозволяє розкривати бібліотечні фонди в більшому обсязі. Стаття містить інформацію про БД «Праці співробітників ХНТУСГ» та її наповнення повними текстами.